

СТАНОВИЩЕ

от проф.д-р Симо Лазаров

за докторантския труд на Адурим Расими РОЛЯТА НА ХОРОВОТО ПЕЕНЕ В ОБЩОТО МУЗИКАЛНО ОБРАЗОВАНИЕ за присъждане на образователна и научна степен “Доктор”

Докторантският труд съдържа 141 страници, разпределени в увод, пет глави, заключение и изводи, самооценка на приносите и четири приложения с 24 фигури от които 1 карта, 15 таблици и 8 нотни примера и библиография с 61 литературни източника и 4 други източника,

Постигането на целта на изследването - да установи реалното състояние на функциониране на хорвете и качеството на извършената работа на училищно ниво следва каноните на научната разработка. Съчетавайки практическото отношение към проблема докторантът генерира осемте поставени цели на изследването като значението и резултатите на изследването очертават една пълна картина на състоянието на хоровото пеене в такива непознати с оглед темата за нас региони каквито са Косово и Северна Македония. Поставените във фокуса на изследването 67 учители по хорово пеене дават основани да се счита, че изследването е пълноценно с оглед на обхванатите училища с различните възрастови групи. В обсега на вниманието влизат ключовите думи: *хорово пеене, училищни хорове, хоров репертоар, репетиции, учители*

Краткият исторически преглед разкрива по скоро статично отколкото динамично променящата се ситуация на хоровото изкуство в контекста на обучение в училищата и изобщо в Косово. Общозвестен факт е, че хоровото пеене в образованието е в известен смисъл формално, докато ползата, които учениците придобиват от участието си в училищен хор е голяма и известна. Ансамбловото поведение на подрстващото поколение има и голяма възпитателна стойност в днешното време, което се характеризира с неадекватно понякога отношение на младите хора към съвременните средства за комуникация в социалните среди.

Основните въпроси на изследването формулирани в пет позиции са предпоставка за извеждането на анализа към необходимите изводи и заключения. В експозето се разглежда ролята на хоровото пеене в живота на учениците. Един важен проблем сравнително рядко засяган в теоретичен аспект. Цитата на Линдел е подходящ и дава представа за това, че има „сведения, че учениците, които участват в едночасово седмично пеене, повишават не само музикалните си умения, но и своите лични умения и самочувствие” извеждайки социална функция на хоровото пеене като основополагаща.

Личните ми наблюдения като син на хоров диригент, присъствал на множество репетиции и концерти на различни хорове, направени именно във възрастта на подрастващ младеж показват, че в обществото на хора винаги се създават не само творческо-определящи професионални контакти, но и необходимата възпитателна роля на подрастващото поколение. Факт, особено необходим за съвременния динамичен век, в който опасността чисто човешките взаимоотношения на младото поколение се поставят в особена ситуация. Докторантът обръща внимание и на този проблем извеждайки то до многоизмерността, включваща в съдържанието освен образователната, и музикалната, педагогическата, социологическата, психологическата, културно-историческата същност и ползи.

В експозето не е пропуснато и разглеждането на теоретичните и практически аспекти, които са неминуеми за преподавателя по време на работата с хор. Изведени са правилни изводи за подхода и особеностите на работата в тази посока. Нека изброим важните позиции в този сложен процес, чиято крайна цел е функционирането на жизнеспособен младежки хор. Това са: *изборът на хористи, дългосрочното планиране на работата с хора, планирането на репетициите, подборът на репертоар, хоровата практика в училището, методическите похвати на преподаване на хорови песни, хоровите репетиции и публичните изяви на училищния хор.*

Научно базирана е методологията на изследването. Докторантът го провежда чрез комбиниран количествен и качествен метод. Получените данни, дават възможност за подробен анализ. Моделът на изследването е фокусиран към учителите по музика от 6 до 9 клас в Прищина и в Скопие. Това дава една широка основа за разгръщане на изследването сред 116-те учители от двата града. Използваните методи на изследването се състоят от раздели, които съдържат данни, свързани с демографска информация за хоровите учители, въпроси, свързани възгледите относно хоровото пеене в общото образование и събирането на материали за песните, изпълнявани в хора.

В докторантският труд на Адурим Расими администрирането на данни е съпроводено с обработка чрез програмата за „Статистически пакет за социалните науки“. Общо във фокуса на изследователя попадат 79 училища, което е една сериозна заявка за да считаме, че изследването е с широк мащаб на действие. В което се убеждаваме и след проучване на анализа на резултатите. Количественият анализ и сравнението на данните са допълнени с музикалните детайли и съдържанията на десет хорови партитури.

Резултатите от проучването показват интересни и полезни данни, които биха могли да послужат като стартова платформа за изследването на състоянието на проблема в България. Практическата дейност и реализация на докторанта е описана в 13 позиции, даващи представа за неговото участие в симпозиуми, конференции и срещи, в които проблема е дешифрира като актуален и опосредстван с активното присъствие и участие на музиковедски капацитети в теоретичната област на музикознанието. Това допълнително придава на докторантурата фундаментален подход при експонирането на проблема.

Докторантският труд проучва, идентифицира и анализира факторите, които са крайъгълни камъни в трасирането на пътя на училищното хорово изкуство. Текстът в докторантския труд изследва важните предпоставки за съществуването и развитието на хоровото изкуство в споменатите региони, изследва актуалното състояние на функционирането на хорове в средното училищно образование. Ценното в структурата на това изследване е факта, че докторантът в комбинира количествени и качествени методи, изразени в табличен вид.

Сравнителният анализ дава възможност да се разберат приликите и разликите между учебните системи на Косово и Северна Македония. Той придава на изследването научен вид, което е от полза и за бъдещи изследователи.

Ценните препоръки, направени от докторанта, базирани на резултатите и адресирани до съответните институции в Косово са предпоставка, чрез която институциите могат да насърчат и подкрепят развитието на хоровото пеене в общообразователната програма на учениците 6 до 9 клас. Това е ценен пример и за пътя, по който трябва да се върви и в България, за да стане хоровото изкуство масово и желано, такова, каквото беше в далечното минало.

Резултатите от проучването показват, че целта на това проучване-установяването на реалното положение на хоровото пеене в средното образование в Косово и да го сравни с хоровото пеене в Северна Македония е постигната с използването на всички научни подходи и логистика. Изведени са препоръки към съответните институции относно вземане на решения в образователната политика.

Научните приноси са дефинирани в няколко позиции и включват главно:

- * Проучване и идентифициране на функционирането на хорвете в общото образование

- * Идентифициране и анализиране на хорови песни по отношение на музика и съдържание

- * Идентифициране на трудностите на хоровите учители

- * Сравнителен анализ и определяне на позицията на хоровото пеене в учебните програми на Косово и Северна Македония

В заключението на докторантския труд е обобщен сумарния резултат от описаните в фактори. Справката за приносите на дисертационния труд докторантът изтъква подробно обръщайки внимание на организирането и идентифицирането на определени елементи, заедно с определените взаимовръзки между тях, анализ на промените в отделните елементи .

С присъщото си желание за изчерпателност докторантът не ограничава обема на експозето си и прави всеобхватен обзор и анализ. Теоретичните инструменти, които той умело използва говорят за висока степен на познаване на проблема.

Трудът е всеобхватен. Обобщенията са аналитични, изводите точни.

Аргументирайки се с горепосочените от мен изводи относно направеното в докторантския труд и заключавайки, че докторантът изцяло отговаря на необходимите изисквания, предлагам на почитаемото научно жури да присъди на Адурим Расими образователна и научна степен “Доктор” по професионално направление 8.3. “Музикално и танцово изкуство” научна специалност “Музикознание и музикално изкуство”.

12.04.2019 г.

/проф.д-р Симо Лазаров/